

ZANFIR ILIE
Universitatea de Stat
din Moldova
(Chișinău)

V. A. URECHIA: UN DEBUT PUBLICISTIC CU MULTIPLE VALENȚE

Abstract. Much appreciated during his lifetime and in posterity, V. A. Urechia (1834-1901) met the needs of his time via education, literature and cultural messianism as well as via his published works. A pertinent analysis of V. A. Urechia's publishing activity can not be performed without considering the social, cultural and political environment of the time. It is important to separate the short-term criticism, dominated by invectives from the objective criticism in order to provide a more accurate image of V. A. Urechia's publishing activity. The article tackles V. A. Urechia's publishing debut, an article named *A Dream*, published in the almanac *Romanian Horn* (*Buciumul Roman*), which presents the opinions of the future scholar on some Romanian scholars' trend of the Romanian language latinization, a trend popular at that time. The work examines the writer's plentiful activity in press as he was the founder of many periodicals, *Opinion* (*Opinia*) (1857), *Bison and Eagle* (*Zimbrul și Vulturul*) (1858), *The Danube Star* (*Steaua Dunarii*) (1859), etc. V. A. Urechia's whole activity: historical, literary, dramatic is journalistic by nature. During his stay in Paris as a journalist he did much to support the development of Romania towards its modernization.

Keywords: V. A. Urechia, publishing, publications, founder, periodicals.

Personalitate polivalentă a culturii române, Vasile Alexandrescu Urechia, a fost mai mult decât istoric, profesor universitar și politician. Contribuțiile sale la fondarea unor importante instituții culturale, la legiferarea învățământului românesc sau la aducerea în lumină a unor fapte istorice sau culturale au fost remarcate și evidențiate de cei care și-au propus examinarea proceselor de devenire cultural-istorică și spirituală a neamului. În acest context, poate fi constată valorificarea insuficientă de istoria literară a contribuției aduse de scriitor la dezvoltarea publicisticii literare românești.

Debutul în publicistică al lui V. A. Urechia poate fi considerat, după propriile mărturii, articolul „Un vis”, apărut în anul 1853 în *Almanahul Buciumului Român* [1] (fiind precedat, ce-i drept, de debutul poetic în paginile nou înființatei gazete ieșene *Zimbrul*, cu fabula în versuri „Zimbrul și Vulpea” [2], ce cuprindea aluzii vizibile la climatul politic, la povara ocupației și la cenzură). Articolul „Un vis”, care reprezintă prima luare de atitudine a viitorului cărturar împotriva latinizării limbii, după aducerea în redeschisa Academie a unor profesori din Ardeal, adepți ai teoriei latiniste, apărea cu semnătura V. Alecsandrescu [3].

Scris ingenios, într-o vreme în care August Treboniu Laurian și Patriciu Drăgălina militau pentru latinizarea limbii, articolul ironizează modul în care limba română devenea „...o limbă radicală pocită, imposibilă...”, aducând exemplificări sarcastice și „profetind” că „de o merge școala tot în direcțiunea filologică ardeleană, la 1852 vom avea o limbă ca aceasta: *Hodie Lingua Romana e propinguata de lingua latina. Pauci pot să o scribere. Iuventuteastudiă două deci anni numai propter ca scribere se poată dopo Gramateca Hodie Populus altralinquit... Ergo-vedeti quo linguacultiora este!*...”

Articolul a reținut atenția lui Kogălniceanu, Alecsandri, C. A. Rosetti. Aceștia îl încurajează pe mai tânărul confrate de condei, motivație mai mult decât suficientă pentru a-i spori avântul și a-i da încredere în sine. Tânărul autor a avut ocazia să-l întâlnească din nou pe Mihail Kogălniceanu, care l-a apreciat și l-a încurajat să continue lupta „*contra scâlciitorilor de limbă, așa cum a făcut el mereu în jurnalele ce însuși a publicat*”. Din acel moment cultul lui Urechia pentru Mihai Kogălniceanu „*a fost neîntrerupt*”, după cum remarca publicistul în scrierile sale mai târzii.

V. A. Urechia relatează, de altfel, în articolul „Cum am cunoscut pe Alecsandri”, inclus ulterior în volumul „Legendele Române”, istoria publicării în calendarul „Buciumului Român” ce se tipărea la Iași, a articolului „Un vis”, ce a avut ca urmare recomandarea sa poetului Vasile Alecsandri de către D. Gusti, fostul primar al Iașului. Descriind emoția resimțită în urma întâlnirii cu „bardul de la Mircești”, V. A. Urechia relatează următoarele: „*La ora unu după amiază eram la poarta caselor în care ședea Alecsandri, în dosul hotelului Binder. Era, când am intrat, întins pe o canapea à la ministru, P. P. Carp; răsturnat pe un fotoliu stătea Rolla; pe altul era Dimitrie Ralet, viitorul vornic bisericesc al lui Grigore Ghica Vodă. În picioare lângă masa de nuc de lângă canapea stătea Alecu Russo, cel care mai târziu avea să se illustreze printr’o serie de articole în «România Literară» a lui Alecsandri, combătând ca și mine scâncierea limbii prin neologisme, dar căzând și el în excesul și exagerarea arhaismelor. Eram în fața unui aeropag literar.*

Mă oprii, sfârșit de emoțiune, la doi pași de lângă ușă neștiind ce să fac și cum să încep.

Alecsandri cât mă văzu intrând, se ridică din tologeala lui și înaintă spre mine. Rolla imită pe Alecsandri. Ralet rămase cu mâna sa mică în favoriții săi negri ca pana corbului, căutând negreșit cu indiferență spre noul venit.

Alecu Russo oprindu-și vorba pe buze – vorbea când am intrat – mă măsură cu ochii întrebând pe Alecsandri cine sunt.

– Iată Alecule și boier Dumitrache Ralet, zice Alecsandri, iată tânărul autor al «Visului» care l-am cetit deunăzi împreună!

L-au cetit împreună! Acuma inima nu mai bătea, ci se dilatase în piept de nu mai încăpea.

– Mi-au cetit visul împreună. Ce onoare!

Apoi apucându-mi mâna, care sfoasă bălăbănea mai mult spre spete, mă atrase până la un fotoliu de lângă masă, mă făcu să șed, zicându-mi:

– *Bine tinere, ai scris nu numai frumos, dar ai criticat și drept pe cei care strică minunata noastră limbă românească.*

Și începură tustrei a-mi cita părți din lucrarea mea, pe când eu, gotcă la față de plăcere, mi se părea că mereu cresc în corp și picioare, de nu o să mă mai încapă nici fotoliul, nici camera”.

Acestea se petreceau înainte de sosirea lui Maiorescu la Iași, adică în epoca de după 1848 și de însuflețită pregătire pentru realizarea celei dintâi uniri naționale de la 1859.

Ascensiunea rapidă a tânărului V. Alexandrescu se explică și prin entuziasmul general instalat, odată cu venirea lui Grigore Ghica, în lumea literară și artistică. Cu fiecare text publicat, tânărul scriitor se apropia de câte un corifeu al culturii din acea perioadă. Astfel, atrăsese atenția lui Alecsandri care l-a încurajat să scrie după ce i-a citit *Grinda de Aur*, luându-l și colaborator la *România Literară*, precum și pe cea a lui Negruzzi, Dumitru Ralet, vornic bisericesc, și a lui Atanasie Fătu, fondator al „Societății pentru încurajarea tinerilor la învățătură”. Luxul de amănunte cu care sunt zugrăvite aceste întâlniri în memoriile cărturarului relevă încă o dată șansa uriașă de care s-a bucurat la începutul carierei sale.

La Paris, vornicul bisericesc Ralet l-a prezentat secretarului francez al Domnitorului Ghica – partizan al unirii – ca pe un bun cunoscător de franceză. V. Alexandrescu se pomeni atunci în compania celor mai importanți ziariști ai vremii, lucru care nu putea să nu-l marcheze pentru restul vieții. Grigore Ghica, „cu mari sacrificii bănești”, a reușit să „stârneasă” interesul celor patru ziare importante din Franța pentru soarta Principatelor pe cale de a se uni. Pentru un tânăr studios familiarizarea cu informațiile, selectate și traduse pentru publicare în franceză, au constituit o veritabilă experiență jurnalistică. S-ar putea spune că tocmai atunci a început, practic, activitatea publicistică a lui V. A. Urechia, grație căreia a cunoscut importanți redactori, precum Cucheval-Clarigny, director la „Constituționalul” și coordonator al celorlalte trei ziare oficiale.

De observat că toate împrejurările vieții sale pariziene îl conduc spre o carieră jurnalistică, tânărul Alexandrescu implicându-se în chestiuni cu adevărat importante pentru țară. Începând să publice în ziarele franțuzești, atrage atenția emigranților munteni pașoptiști, C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, frații Dimitrie și Ion C. Brătianu, care pe atunci luptau „...*contra curentului ce se făcea în opiniunea publică de Le Siècle în paguba Principatelor și în profitul Italiei. Ba chiar pentru ca să câștige și pe italieni, în contra tiesei jurnalelor franceze, Ioan Brătianu și C. A. Rosetti cătau să-și apropie cât mai mult pe Mazzini, mai ales în urma atentatului lui Pianori asupra lui Napoleon al III-lea...*”.

Printr-un doctorand la medicină, pe nume Romalo, V. Alexandrescu ajunge la C. A. Rosetti, întâlnire favorabilă ce-i va aduce noi deschideri, dar care-l va obliga mai târziu să-și împartă prietenia și simpatiile politice între acesta și celălalt binefăcător al său – Kogălniceanu. Recunoscătorul V. A. Urechia își va sacrifica reputația, fiind considerat de unii contemporani oscilant și indecis, dar le va rămâne fidel celor doi.

Așa cum, datorită orientării lor politice, C. A. Rosetti și ceilalți emigranți pașoptiști nu puteau publica în ziarele oficiale, V. A. Urechia devine „*agent politic al emigraților*” și intermediar între aceștia și presa pariziană: „...*prin mine ei puteau publica articole*

ce de altfel erau aruncate la coș, din cauza relațiilor lor cu Mazzini... Numai de la Cezar Boliac nu-mi era îngăduit să iau articole, căci, din nenorocire, lupta care va continua mai apoi în țară, între Boliac și ceilalți patruzeci și optiști, era manifestă și atunci la Paris”. Astfel, informațiile și evenimentele din țară treceau prin mâna „agentului de presă” V. Alexandrescu, înainte de a apărea în cele patru mari cotidiane pariziene. Tocmai pe acest fundal destul de confuz și ineficient, într-un moment de avânt patriotic și pentru a putea continua susținerea cauzei unioniste sub domnitor străin, a apărut *Opiniunea*, primul ziar fondat de V. A. Urechia.

Perioada pariziană poate fi considerată cu adevărat începutul propriu-zis al activității publicistice a scriitorului. Chiar dacă debuturile sale în țară au avut destule ecouri, abia la Paris, printr-o fericită conjunctură, ajutat și de C. A. Rosetti, dar și de Ralet, ca răsplată pentru îngrijirea tipăririi cărții acestuia, V. A. Urechia începe o adevărată și intensă activitate publicistică. Este unanim recunoscut că perioada cea mai ferventă a jurnalistului Urechia începe în preajma Unirii Principatelor. *Opiniunea* (1857), *Zimbrul și Vulturul* (1858), *Steaua Dunării* (1859), iar mai târziu – *Ateneul român* (1860-1861), *Dacia* (1861), *Adunarea națională* (1869-1870), *Informațiunile bucureștene* (1870), sunt primele ziare fondate sau din a căror componentă va face parte energicul tânăr gazetar. Și va scrie, neocolind niciun subiect care apare în discuția publică, pronunțându-se asupra diferitor probleme din cele mai diverse domenii, uneori grăbindu-se și făcând greșeli care aveau să-i aducă multe critici.

Opiniunea, organul românilor din streinătate, apare la Paris, din 18/30 martie până la 2/14 mai 1857 (când își încheie existența din cauza restricțiilor de a fi difuzat, impuse de vama austriacă). Ziarul apare după ce un grup de susținători ai ziarului *Buciumul* (cu durata apariției – 10 martie – 3 mai[4]), care apărea sub conducerea lui Cezar Bolliac, s-au despărțit de acesta și au fondat, sub direcțiunea și coordonarea lui V. A. Urechia săptămânalul *Opiniunea*” [5, p. 189]. S-ar putea presupune că, dacă ar fi apărut în zilele noastre, ar fi fost trecut cu vederea, fiind considerat o efemeridă fără importanță. Dar, în acele vremuri în care românii mai luminați erau pătrunși de importanța transformărilor sociale și a modernizării țării, a alinierii la standarde occidentale, orice pas spre aceste idealuri era important. De observat însă că, deși aveau aceleași idealuri, intelectualii de atunci demonstau o dezbinare evidentă, fiind dominați de orgolii și interese. Memoriile lui V. A. Urechia, prezintă circumstanțele în care a apărut *Opiniunea*, ziarul unde și-a început activitatea de publicist militant și unionist și pe care l-a inițiat, redactat și editat cu ajutorul material al unui grup de emigranți politici și de studenți:

„Se simți nevoia publicării unui jurnal românesc la Paris, care să întrețină în țară curentul național unionist, din cauză că libertatea presei nu mai exista în principate. Pe dată ce eu scoasei *Opiniunea*, organul românilor din străinătate, evident sub inspirațiunea emigraților, Bolliac scoase și el un jurnal propriu sub titlul *Buciumul*, așa că se văzură la Paris două jurnale mari române la aceeași dată”.

O supoziție se impune în acest context: să fi avut interes cărturarul Urechia să devanseze momentul apariției? Deși a fost rival cu Cezar Bolliac, dacă judecăm

după cele de mai sus, Urechia, oricum, va deplânge mai târziu, în seria de articole „Amintiri contemporane”, pe care le va publica în ziarul *Secolul XX*, uitarea nedreaptă a acestui patriot și jurnalist. Amintindu-și de fondatorul *Buciumului*, Urechia va scrie: „Anul 1881 debutează rău în privința românismului, căci răpește națiunii doi bărbați de valoare: pe Cezar Boliac și August Treboniu Laurian”. Și trecând peste perioadele în care viața i-a situat în tabere diferite, va conchide, poate ca o prevestire pentru soarta sa și a multor alți cărturari, jurnaliști patrioți, care vor fi uitați cu tot cu faptele lor: „Azi prea este uitat Cezar Boliac și această uitare el n-o merită nici prin lucrările sale ca gazetar, nici prin cele literare”. Cu toate că nici nu se vorbea pe atunci despre deontologie profesională, avem un exemplu de conduită onestă a unui adversar de idei față de confratele său. Spre regret, avem temeiuri pentru a constata că azi opera lui Bolliac, ca și cea a lui Urechia, și a generației marilor deschizători de drumuri și instituții culturale, zace uitată pe rafturile bibliotecilor, spațiul public fiind preocupat de cu totul alte problematice.

Cităm din articolul-program al *Opiniunii*, pentru a vedea orientarea și anvergura acestui hebdomad și a celor care scriau aici: „Când viitorul țărilor noastre are a se otări de noi înșine; când românii din ambele principate sunt chemați să-și arate curat voința lor; când divanurile ad-hoc au să se pronunțe asupra soartei a cinci milioane de români, în aceste împrejurări excepționale fură adresate în Paris, chiar în arena luptelor; cereri ca să se înființeze aici un jurnal, organ al opiniei tuturor românilor din Paris, care să exprime adevăratele voințe ale țărilor; trebuințele lor, și să lumineze idei, care, nu ne îndoim, sunt ideile tuturor românilor ce-și iubesc țeara”.

Revendicându-se de la înaintași, care la vremea lor au știut să fructifice momentele prielnice, așa cum sunt obligate de-a lungul istoriei să facă statele mici în fața pretențiilor celor mari, tinerii adunați în jurul *Opiniunii* scriu și încearcă să trezească populația din țară, care nu avea nici măcar dreptul la liberă exprimare. Din acest punct de vedere, dovedesc o maturitate politică și un curaj care trebuie apreciate. Tinerii preiau această sarcină de la înaintașii lor și promit să continue lupta pentru afirmarea românilor. Scopul lor declarat este unirea Principatelor sub domnitor străin, pentru că aceasta era singura posibilitate pe atunci.

„...Românii din Paris și mai înainte, pe când soarta țării se dezbătea în sânul congresului european, au apărat, după puterile lor, drepturile ei, ca singurii ce aveau libertatea de care erau lipsiți frații lor din țeară. Acum, auzind chemarea ce li se face, pătrunși de trebuința ce s-a făcut simțită în țeară chiar, au îmbrățșat cu căldură această propunere și au format un comitet de redacție compus de cinci mădulari, ce au avut majoritatea de 40 și 39 de voturi ca să lucreze la un jurnal, organ al românilor moldoveni și munteni din streinăătate”.

În continuare se arată că ziarul va reprezenta interesele tuturor românilor, și că s-a votat cu unanimitate alegerea conducerii și a direcției de luptă, scopul fiind: „...fericirea patriei lor comune. Fie ca unirea noastră să stea de exemplu fraților noștri din țeară!”

La fel ca și pașoptiștii cu un deceniu în urmă, tinerii se uneau, propunând un model celor care rămăseseră în țară, unde nu aveau nici un mijloc de informare, bravând chiar în fața greutăților și obstacolelor care n-au întârziat să apară: „*Jurnalismul, ca un element irezistibil al vieții unui popul în mișcare, își face loc de la sine însuși, fără să bage în seamă de legile care se silesc de a-l stavila și noi tot așa, ca Barnave din Girondins, am zis de-ndată ce cetirăm cele de-ntii numere ale Timpului și-ale Concordiei din București. Poporul român e în mișcare, și nu va fi lege care să izbutească a comprima până în sfârșit glasul său ce strigă după viață. Apariția foilor citate întărește zisa noastră*”.

Dacă se ține cont de vârsta pe care o avea atunci Urechia, se poate de afirmat că era destul de responsabil și preocupat de soarta țării care, de fapt, se decidea atunci. Tinerii români aflați atunci la studii nu erau toți „*stâlpi de bordel, de crâșme, cafenele...*” cum i-a pus la punct Eminescu, ci mulți dintre ei, printre care și tânărul Vasile Alexandrescu, aveau o maturitate politică demnă de remarcat și prețuit.

Nu știm cu exactitate, dacă acest articol-program a fost elaborat în întregime de V. A. Urechia, dar faptul că el era directorul/redactorul șef al acestei publicații, care prin exemplul membrilor ei demonstra că unirea românilor, atât de târziu realizată, este posibilă și că de-a lungul întregii sale vieți, cu sacrificii, a urmat această profesie de credință, cu toată coerența, efortul susținut și iubirea de patrie, oricât de patetică ar părea interpretarea.

Atunci Principatele Române aveau nevoie de spirit unitar. Realizând că această unire nu poate fi făcută sub un principe român, din diverse cauze, care țineau mai degrabă de rivalități și invidii, grupul adunat în jurul lui Urechia la Paris militează pentru aducerea unui principe străin, dar „*... de rasă latină*”, care va asigura suveranitatea și unirea. Puține popoare au apelat în istorie la astfel de soluții. Poate fi considerat rușinos faptul că nu s-a găsit în țară un om care să adune toată suflarea românească în jurul său. Au fost multe voci ale opiniei publice, în formare pe atunci, care se opuneau. S-a văzut însă că această strategie avea să dea roade.

De actualitatea mesajului transmis de *Opiniunea* românilor aflați la Paris, mărturisesc următoarele rânduri: „*Inima e ca și poezia, sau mai bine la români e poezia, ea nu ne spune decât dorurile, aspirațiile... dar nu ne arată și mijloacele de a le realiza. Nu e destul acum să dorim, să ne esortăm, să cântăm suveranitatea națională, ci e timpul s-o dovedim Europei, s-o avem, să ne-o scriem fără temere pe frunțile noastre... Europa, care a citit-o, așa zicând, în inimile noastre cernite, va aplauda strălucirea ei pe stindardele neamului latin de la Dunerea*” [6, p. 191]. Aceste rânduri arată conștientizarea încă de pe atunci a faptului că poporul român s-a mulțumit adesea cu talentele sale native, neștiind însă că politica se face cu alte mijloace. Țara era în curs de unificare, împotriva voinței puterilor străine care dominau și pe atunci Europa și aveau toate interesele să păstreze un popor dezbinat, pentru o mai bună dominare a lui. Acei tineri, aflați în capitala culturală a Europei de atunci, au înțeles că e nevoie de o informare a opiniei publice în formare la acea vreme, de o strategie pe placul celor care conduc destinele politice

sau cel puțin de o punere a acestora în fața unui fapt împlinit. Iar acest fapt urma să fie alegerea unui domnitor străin, care să fie acceptat de aceleași puteri străine.

Într-un anumit sens, Urechia, de rând cu ceilalți gazetari, poate fi considerat printre primii, după pașoptiști, ambasadori ai românilor în Europa: „*Dar această suveranitate națională, eritajul cel mai prețios, cel mai glorios ce ne-au lăsat părinții noștri, nu este numai a munteanului sau a moldoveanului... Ea este a tuturor copiilor României... Ea este soarele la lumina căruia atâtea milioane de brațe au să ridice din ruine cetatea cea veche a Europei: România modernă. Unirea este sentinela cea mai tare și care singură va putea păzi pentru viitor depozitul neîncredințat de străbunii noștri: suveranitatea română*”.

Acestea erau condițiile de dezvoltare și de integrare europeană *avant la lettre*. Țările române dezbinat nu aveau identitate în fața Europei și de regulă erau absente de la deciziile istorice importante. Analizând posibilitățile de realizare a acestui ideal, redactorii *Opiniunii*, cunoscând starea de lucruri care domina principatele, aleg să militeze pentru un garant al stabilității statale:

„*Pentru ca unitatea noastră să fie însă solid constituită, îi trebuie la centru o putere nemișcabilă care, nefiind niciodată rennoită de lege, prezentând nencetat obstacole amiștiunii, să reziste cu avantaj la zguduirile, la rivalitățile, la vibrațiunile răpezi ale unei fracțiuni învechite din societate, mișcată de toate patimile ce timpii nenorociți au înrădăcinat în cei mai mulți din membrii săi. Un atare rezultat, pe lângă altele mai multe, nu se poate căpăta, după cum mai departe vom dovedi, decât prin alegerea, la tronul întrunit al României, a unei dinastii ereditare latine*”.

Că opțiunea pentru care se pleda a fost judicioasă, ținând cont de condițiile internaționale nefavorabile unui popor dezbinat, care astfel rămânea la cheremul celorlalte puteri, s-a văzut câțiva ani mai târziu, când după dubla alegere, înțelegând că puterile garante amenință stabilitatea și independența noului stat român, a fost acceptat, în cele din urmă, domnitorul străin, care a impus suveranitatea României în condițiile unor interese potrivnice.

Opiniunea își propunea să argumenteze, pentru cititorii din țară și nu doar, necesitatea unirii sub principe străin, un conducător care să fie recunoscut și respectat de Europa, din sânul căreia provenea, dar și de celelalte puteri, asigurând astfel o stabilitate și o dezvoltare durabilă a României pornite pe calea modernizării. Prin diplomație s-a reușit ceea ce nu se obținuse cu ajutorul armelor, iar la acest lucru a contribuit și efortul publicistic al acestui săptămânal, format din tinerii aflați la Paris, sub coordonarea lui V. A. Urechia.

Opiniunea, primul ziar fondat de V. A. Urechia, a încetat să mai apară după câteva luni după această primă experiență publicistică a scriitorului, care va reveni în țară, unde va susține până la sfârșitul vieții cauza unității românilor, sprijinind orice inițiativă lansată în acest scop.

NOTE

1. Publicația *Calendară...*, ce a apărut la Iași, între 1851 și 1858, împreună cu *Almanah de petrecere pentru Moldo-Român* (din 1853 având numele schimbat în *Almanah pentru români*). A fost editat de T. Codrescu la Tipografia „Buciumului Român”.

2. *Zimbrul*, 1850, nr. 2.

3. A se vedea: Georgeta Răduică, Nicolin Răduică. *Calendare și almanahuri românești: 1731-1918*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 218; în descrierea *Calendarului...* din 1853, V. A. Urechia nu a fost identificat, povestirea „Un vis” fiind atribuită lui „Alecsandrescu Petreanu, Vasile”, astfel apărând și în indicele lucrării.

4. Cezar Bolliac. Biografie. – http://www.tititudorancea.ro/z/biografie_cez_ar_bolliac.htm. [On-line] Accesat: 2.12.2013.

5. Hangiu Ion. *Presa românească de la începuturi până în prezent. Dicționar cronologic 1790-2007*. Vol. 1. (18 februarie 1790 – decembrie 1916). București: Comunicare.ro, 2008.

6. Hangiu Ion. *Op. cit.* www